Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

2009 жыл 3-чю июль, байрым кюн.
№ 127 (18228)

Багъасы 3 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЪЫРАЛ ДУМА

Гитче бизнесге - налог льготала

РФ-ни Къырал Думасыны 3-чю июльда бошалгъан жаз башы сессиясыны ахыр кюнлеринде депутатла кризисге къажау магъаналы законла къабыл этгендиле. Аланы араларында къыралны налог эмда бюджет политикасын игилендириуге бурулгъан эмда Къырал Думаны Бюджет эм налогла жаны бла комитети хазырлагъан законопроектле энчи жерни аладыла. Аладан бек магъаналыларыны юслеринден Комитетни председатели Юрий Васильев айтады:

- «Россей Федерацияны Налог кодексини экинчи кесегини 346.12-чи эмда 346.13-чю статьяларына тюрлениуле кийириуню юсюнден» законопроектде налог салыуну тынч системасы хайырланылгъан файдаланы бек аз ёлчемин ёсдюрюу кёргюзтюледи. Ол а гитче бизнес бла кюрешген предпритиялагъа налогну ауурлугъун азайтыргъа онг береди. Экинчи окъулууунда кийирилген тюзетиулени хайырындан жыллыкъ файдалары 60 миллион сомдан кёп болмагъан предприятияла налог тёлеуню тынч системасына 2010 жылда 1-чи январьдан башлап кёчерге боллукъдула.

Алай бла налог салыуну тынч амалы гитче предприятияланы къуралыуларына себеплик этеди. Къыралда экономика эм социальный болумну тутхучлу сакълауда уа аны магъанасы уллуду. Кесигиз сагъыш этигиз, Россей Федерацияда гитче предприятияланы саны, 2007 жылда Экономиканы айныуну шартларына кёре, бир миллиондан асламды, гитче бизнесде уа 10 миллиондан артыкъ адам урунады.

Законла чыгъарыучула акъыл этгенден, файдаланы ачыкъ этиуню тынч системасы хайырланылып башланнганлай, гитче бизнесни предприятиялары 30 процентге кёп боллукъдула, ишни хайырлылыгъы 25 процентден асламгъа ёсерикди. Анга кёре, адамланы файдаларындан алыннган налогну ёлчемлери да кёбейирикдиле. Аны магъанасы уа кризисни заманында айтып-айтмазча уллуду.

«Ахчаны къолдан-къолгъа берип сатыу-алыу этген заманда контроль-касса техниканы хайырланыуну юсюнден» Федеральный законну 2-чи статьясына тюрлениуле кийириуню юсюнден» законопроект сюзюлгенде да, уллу даулашла болгъандыла. Анга кёре, ишлени бир-бир тюрлюлерине тохташдырылгъан файда ючюн бир налог тёлеген организацияла бла энчи предпринимательле контроль-касса техниканы жюрютмезге боллукъдула. Тохташдырылгъан налогну тёлеуню энчилиги недеди десегиз, алыннган файда налогга кирмейди, алай эсе уа, контроль-касса техниканы да кереклиси жокъду.

Касса аппаратны багъасы 25 минг сом тургъанын эсге алсагъ а, аны сатып алыргъа, жюрютюрге да предпринимательге кёп ахча къоратыргъа тюшгени баямды. Ол керек болмай къалса уа, бизнесменле артыкъ къоранчладан къутуллукъдула, гитче предпринимательствогъа айныргъа дагъыда бир онг ачыллыкъды. Бек башы уа касса техниканы налог органлада регистрация этиу бла байламлы къыйын иш тохтатыллыкъды, административ органланы улутха излеген къуллукъчуларыны жоллары кесилликди.

Аны бла бирге къыралгъа ахчаны тергерге, контроль этерге, адамланы осал продукциядан къоруууларгъа керекди да. Ол мурат бла кёргюзтюлген тюзетиуге кёре, тохташдырылгъан файдагъа бир налог тёлеуню амалын хайырланнган предпринимательле сатыу-алыуну касса аппаратсыз бардырыргъа боллукъдула, алай алыучугъа касса чекни орнуна товар чек берирге керекдиле. Ол адамлагъа качествосу осал болгъан товарны къайтарыргъа онг берликди. Касса аппаратсыз болаллыкъ тюйюлме деген предпринимательге уа аны бла ишлерге киши чырмау этерик тюйюлдю.

Алай жангы эркинликле алгъанлары бла предпринимательле жамауатны аллында борчларыны юслеринден да унутмазгъа керекдиле. Ол шарт законда да эсге алынганды: анда кёргюзтюлгенича, товар чек неда квитанция берирге унамагъан тюкенчи административ жууапха тартылады.

Аладан сора да, биринчи окъулуугъа «Урожай-90» чеклени сатып алыуну юсюнден» законопроект хазырланнганды. Анда 1991 жылда тирликден эл мюлк продукцияны сатханлагъа къырал борчларын къайтарыуну эмда «Урожай-90» чеклени сатып алыуну амалларын табаргъа кереклиси айтыладыы. Экинчи окъулуугъа, ол а кюз артында боллукъду, ол законнга техника тюзетиуле хазыр этилликдиле эмда аны толтурууну болжалы тохташдырыллыкъды.

Марина ТАИРОВА.

КОМИССИЯЛАДА

Жууаплылыкъ бир адамдан да кетерилмейди

Къабарты-Малкъар Республиканы предприятияларын бла организацияларын 2009-2010 жылланы кюз арты-къыш айларында ишлерге хазырлау жаны бла республикалы комиссияны кезиулю жыйылыуу бардырылгъанды. Анда председательлик КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары Уяналаны Хажи-Муратны жашы Кязим этгенди.

Комиссияны членлеринден сора да, КъМР-ни Парламентини депутатлары, республиканы Правительствосуну членлери, жер - жерли администрацияланы келечилери, промышленностьну, отлукъ-энергетика комплексни, жашау журт коммунальный мюлкню предприятияларыны таматалары чакъырылгъан кенгешде къышха хазырланыу къалай баргъаныны юсюнден доклад бла КъМР-ни промышленность, отлукъ-энергетика комплекс эм жашау журт-коммунальный мюлк министри Адиб Хасанбиевич Абрегов сёлешгенди.

Ол бек алгъа комиссияны 26-чы майда болгъан жыйылыуунда белгиленнген мадарла къалай толтурулгъанларын билдиргенди. Ведомстволу предприятиялада бла организациялада, отлукъ-энергетика мюлкде, жашау журт фондда, суу эм канализация ызлада хал къалай болгъанына къаралып, болумну игилендириуню мадарлары белгиленнгенлерин, ала толтурула баргъанларын айтханды.

Шахар округланы эм муниципальный районланы администрацияларына жылыу бериу сезоннга хазырланыугъа республикалы бюджетден 80 миллион сом бёлюрге деп тохташдырылгъанын, андан сора да, «2002-2010 жыллада Къабарты-Малкъар Республиканы жашау журт-комунальный мюлк комплексин реформалау эм модернизациялау» республикалы энчи программаны толтурууну чеклеринде 2009 жылда тамамланырыкъ мадарлагъа республикалы бюджетден 136 миллион сомдан аслам ахча бёлюнюрюгюн, андан шахарлагъа бла районлагъа къаллай бирер жетеригин айтханды.

Министрни андан ары билдиргенине кёре, седиреген суу ызланы алышындырыу бла байламлы ишлеге 65,4 миллион сом къоратыллыкъды да, биринчи июльгъа дери 29,1 миллион сом багъасы иш этилгенди. Котельнялада 51 жангы насос, 55 да жангы котёл орнатыугъа 66 миллион сом бёлюнюрюкдю да, бюгюнлеге тамамланнган жумушлагъа 19 миллион сом кетгенди. «2008-2012 жыллада КъМР-ни отлукъ-энергетика комплексин айныуну концепциясы» программагъа тийишлиликде жылыу энергияны эсебин жюрютюрюк приборланы сатып алыугъа 7,3 миллион сом бёлюнюрюню къайгъысы кёрюледи.

Республиканы коммунальный мюлкюнде суу чыгъарылгъан скважинала 530 эм жер тюбюнде суу жыйылгъан жерле 53 боладыла. Ол объектледе 583 насос, жюз минг кубометр суу сыйынырча этилген жерле 290 бардыла. Суу ызланы узунлукълары 3800 километрден озупду, кир сууланы тазалаучу 15 мекям бардыла, канализация ызла 580 километрде салыныпдыла. Алада, седиреген жерле ачыкъланып, жангыртыу ишле тамамлана турадыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

КАДРЛА

Къуллукъчула профессионал билимлерин ёсдюредиле

КъМР-ни къырал эм муниципальный къуллукъчуларындан 36-сы Къырал службаны Север Кавказ академиясында профессионал билимлерин ёсдюргендиле. Тюнене Правительствону юйюнде алагъа къууанчлы халда дипломла берилгендиле.

Жыйылыуну ача, КъМР-ни Президентини Администрациясыны таматасыны орунбасары Александр Власов республиканы башчысы Арсен Каноков оноучу кадрланы хазырлаугъа, аланы усталыкъларын кётюрюуге уллу эс бургъанын чертип айтханды. Бусагъатда экономикагъа кадрла хазырлау жаны бла президент программа жашауда бардырылады. Аны хайырындан КъМР-ни келечилери Европаны белгили бизнес школларында окъуйдула.

Александр Власов дипломла алгъанланы алгъышлагъанды эмда быйыл академияда окъугъанланы араларында КъМР-ден оноучу къуллукъчуланы къаууму артыкъда уллу болгъанын белгилегенди. Ары Президентни Администрациясыны, Урунуу эм социальный айнытыу, Билим бериу эм илму, Саулукъ сакълау,Экономиканы айнытыу эм сатыу-алыу министерстволаны, къырал комитетлени бла властьны муниципальный органларыны келечилери киргендиле. Ала юч усталыкъдан билим алгъандыла: къырал эм муниципальный управление, юриспруденция, дуния экономика.

Оналты адам, ол санда Президентни Администрациясыны документация бла жалчытыуну бёлюмюню специалисти Батчаланы Халимат бла Правительствону Аппаратыны башчысыны секретариатыны тамата специалисти Виктория Недужа, иги окъуп, айырмалы дипломла алгъандыла. Къырал службаны Север-Кавказ академиясыны ректору Василий Рудой КъМР-ни Президентини Администрациясына ыспас къагъыт жибергенди, анда Къабарты-Малкъардан студентлени махтагъанды.

КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Башламчылыкъ

Бюгюннгю излемлеге келиширикди

Къабарты-Малкъарны Президентинде инвестиция советини кезиулю жыйылыуларындан биринде Прохладна муниципальный районну жеринде дуния эм европа стандартлагъа келишген тюрлю-тюрлю мияла адырла чыгъарлыкъ жангы завод ишлеуню юсюнден проект къабыл этилгенди. Аны жашауда бардырыу республикагъа не берликди? Заводну ишлер ючюн, къаллай бир ахча керек боллукъду? Предприятияны кючю нелляй бир продукция чыгъарыргъа жетерикди? Бу соруулагъа проектни авторларындан бири, «Моя столица» чекленнген жууаплылыгъы болгъан акционер обществону финансла жаны бла директору былай къысха жууап бергенди:

- Проектни баш мураты - Къабарты-Малкъар Республиканы ликёр-аракъы, аш-азыкъ эм жарашдырыучу промышленностун бийик качестволу тюрлю-тюрлю мияла адырла бла иги кесекге жалчытырыкъ шёндюгю заманны излемлерине келишген производствону къураууду. Заводну ишлеп башларча этер ючюн, бардырылгъан тергеулеге кёре, эки миллиард сомдан аслам ахча керек боллукъду. Къурулуш эм башха ишле финансла бла чырмаусуз жалчытылынып турсала неда бир тюрлю тыйгъычла чыкъмасала, предприятияны эки жылны ичинде хайырланыргъа берирге онг барды.

Айтханымча, иш биз умут этгенча барса, эки жылны ичинде заводну корпусуну, администрация турлукъ мекямыны, суткагъа 350 тонна мияла бишириучю печини монтаж къурулушлары бошалыргъа керекди. Ол ишле бла бирге тыш къыралллы эм ата журтлу алчы технологиялагъа кёре ишленнген оборудованияланы сатып алыргъа эм жерлерине орнатыргъа боллукъду.

Завод хайырланылыргъа берилсе, 650 адам анда кеслерине иш табарыкъдыла. Биз бардыргъан тергеулеге кёре, предприятияны кючю жарым литр сыйыннган шешаладан жыл сайын – 170, накъышланнган ариу шешаладан – 100, европалы стандартха келишген банкаладан 20 миллион чыгъарып турургъа жетерикди. Алай бла республиканы мияла адырлада излеми толу жалчытылынмаса да, иги кесек женгиллик этилликди, аланы тышындан келтирирге къоратылгъан ахча аслам аяллыкъды.

Бизни корр.

ЮБИЛЕЙ

Жангыдан башларгъа тюшсе эди...

Атталаны Жамал Социалист Урунууну Жигити Моллаланы Шарафутдинден интервью ала турады.

Журналистлени жырларында ма бу тизгинден башларгъа сюеме «Горняцкая славаны» юсюнден сёзюмю. Ол Тырнауузда шахар газетча чыгъып башлагъанлы 30 жыл болду. Энди аны аты «Эльбрусские новости» деп алайды.

Былайда бир затны сагъынгъа сюеме: ары дери Тырнауузну вольфрам-молибден комбинатыны «Цветные металлы» деген ат бла гитче газети басмаланып тургъанды. Ол шахарны къурагъан предприятие болгъанды. Алай Тырнауз айный, кенгере баргъанды, башха предприятияла, учреждениялa къурала тебирегендиле. Ма аланы эмда алада ишлегенлени, устазланы, врачланы, алимлени юслеринден да халкъгъа хапар билдирип турургъа керек эди.

Алимлени деп мен жангылып айтмагъанма. Элбрусну тийресинде бир жерде да болмагъанча Бахсан нейтрино обсерватория орналыпды, Бийик тау-геофизика институтну илму объектлери бардыла. Дагъыда совхоз, турист, альпинист базала бар...

Алайды да, «Горняцкая славаны» редакциясыны коллективине иш табыллыкъ эди. Аны редакторуна уа Алма-Атадан чакъырылгъан профессионал, сынаулу журналист Атталаны Жамалны, заместителине уа мени саладыла. Ары дери мен «Советская молодёжь» республикалы газетде ишлеп тургъанма. Жууаплы секретарь Евгений Юшковский бла промышленность бёлюмге таматалыкъ этген Анатолий Сафронов алгъын «Цветные металлыде» ишлегенлери себепли вольфрам-молибден комбинатында болумну, аны ишчилерин да иги билгендиле.

Газетни редакциясына урушха дери ишленнген бир эски юйню экинчи этажында эки-юч отоу бёлгендиле. Аны биринчи этажында уа типография болгъанды. Аны оборудованиясы да асыры эскиден, тозурап эди. Ишчи кюнюбюз эрттенликде 8 сагъатда башланып, кече онекиде, бирде, экиде бошалгъанды.

Хар эрттен сайын планёркагъа жыйыла эдик. Асламысында битеу материалла да ол кюн жыйышдырыла эдиле. Информация жетмесе уа, телефонну алып, жер-жерлеге сёлешип, жангы хапарланы олсагъат номерге жазып бере эдик.

Алайсыз да жарамайды, газет - жаны болгъан бир затчады: къалай-алай болса да, заманында чыгъаргъа керекди. Компьютерлени, Интернетни юслеринден эшитген окъуна этмегенбиз. Телетайпыбыз окъуна жокъ эди. Аны къой, ал кюнледе зарфха ургъан не машинкабыз, не машинисткабыз жокъ эдиле. Столла, шинтикле жетишмей эдиле, кабинетлени да акъларгъа керек болгъанды.

Алай бла заманыбызны бир кесегин мюлкюбюзню къураугъа къоратыргъа тюшгенди. Кадрланы сайларгъа да керек болгъанды. Ол артыкъда къыйын эди, нек дегенде Тырнауузда журналистле жокъ эдиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Паспортла бериу

Россейни гражданларына къошулгъандыла

Нальчик шахарны администрациясында 14 жыллары толгъан жашлагъа бла къызлагъа паспортларын къууанчлы халда бергендиле. Алай бла Къабарты-Малкъарны ара шахары «Мен Россейни граждaниниме» деген битеуроссей акциягъа къошулгъанды.

Россейни гражданлары болгъанларына шагъатлыкъ этген документ 14 жаш адамгъа берилгенди. Бу къууанчлы кюн аланы жашауларында бек магъаналы кюнледен бирича къаллыгъына сёз да жокъду. Россейни жангы гражданларын Нальчик шахарны жер-жерли самоуправлениясыны Советини председатели Игорь Муравьёв, депутатла Моллаланы Алим эм Рустэн Ханиев, РФ-ни Миграция службасыны КъМР-де Управлениясыны пресс-службасыны таматасы полковник Биттирланы Ханифа алгъышлагъандыла.

Игорь Муравьёв бу документ эркинликле бергени бла бирге уллу жууаплылыкъны да излегенин чертгенди. «Паспорт - къыралны белгисиди, сиз Ата журтугъуз, туугъан жеригиз бла ёхтемленирге керексиз. Жашауугъузда тийишли билим алып, ахшы адамла болуп ёсюгюз, таматалагъа сыйнамыс беригиз, Россейни айныууна тийишли юлюш къошугъуз», - дегенди.

Шахарны администрациясыны жаш адамланы ишлери жаны бла бёлюмюню келечилери паспортну тарыхыны юсюнден билдиргендиле. Ол 18-чи ёмюрде тохташдырылгъан эди. Жюзле бла жылла озгъан эселе да, ол кесини магъаналылыгъын тас этмегенди.

Нальчикни школларыны тогъузунчу классларын бошагъанла Теммоланы Саида, Кучмезланы Азамат, Созайланы Зульфия эм башхала паспортларын ата-аналары, бу къууанчлы ишни къурагъанла къарс къагъа тургъанлай алгъандыла. Теммоланы Саида, школчуланы атларындан сёлеше, Россейни гражданини болгъанына къууаннганын, документге сакъ боллугъун чертгенди.

Жыйылыу Россейни эм Къабарты-Малкъарны Гимнлерин согъуу бла бошалгъанды.

КЪУБАДИЙЛАНЫ Нюржан.
Нальчик шахарны администрациясыны пресс-службасы.

Аренда мюлкде

Эллилеге юлгюдю

Алышындырылмагъанлай ол неда бу битим жыл сайын бир жерде ёсдюрюлюп турса, аны тирликлилиги алашагъа кете барлыгъы баямды. Кесек бахчаларында къуруда картоф салыныучу тау элледе жашагъанла хал алайгъа жетиучюсюн иги биледиле. Не къаты кюрешсек да, къууанырча болалмайбыз деп тарыгъыучудула.

Къошулгъаны болмай, азкёп да кетериле турса, не зат да тауусулады, жерни тымы да алай. Аны себепли башха битимлеге кёчерча амал жокъ эсе, семиртгичлени хайырланыргъа керекди.

- Ала алгъынча тынч табылып турсала уа, не айтыу бар эди, химия семиртгичле багъадыла, саулукъгъа хаталы болмагъы эдиле деп да къоркъаса, - дейди Зольск районну Сармаково элинде жашагъан Ахмед Виндижев. - Мен жерни арендагъа алып, бир ненча жылны алайда картоф ёсдюреме. Къоншуда жашагъанладан эсе экиюч кере кёп тирлик алып турама. Эллиле: «Не эсе да бир жашыргъан затынг барды ансы, бахчада бизден кёп сен да кюрешмейсе»,- деселе, кюлген да этеме, аслам тирлик алыуда не зат болушханын айтама.

Къайсы биригиз да мал тутасыз, мешхутну уа, узакъ элтип, суу жагъалада, къырлада тёгюп кетесиз, алай бла картоф тёгесиз. Мен а, керексиз кир-кипчиклерин да кетерип, мешхутну, бир жерге жыйып, чиригинчи къояма, ызы бла бахчагъа чачама.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Эсгертиу

«Заманнга» жазылыргъа энтта да онг барды

Хурметли жамауат!

Бир тюрлю сылтау бла сиз 2009 жылны экинчи жарымына «Заманнга» жазылмай къалгъан эсегиз, жарсымагъыз, халны тюзетирге онг барды.

Жазылыуну 20-чы июльгъа дери жарашдырсагъыз, ана тилибизде чыкъгъан газетни 1-чи августдан алып башларыкъсыз.

Беш айгъа жазылыуну багъасы - 296 сом 75 капекди.

Бизни индексибиз - 51532

Паркда терекле нек къуруп барадыла?
2 бет

Урлукъланы къайгъысы да кёрюледи
2 бет

Келир ыйыкъгъа TV-ны, радиону ПРОГРАММАЛАРЫ
3 - 4 бетле

Жууаплылыкъ бир адамдан да кетерилмейди

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

КъМР-ни Къурулуш эм архитектура министерствосунда 2009 жылда программалы мадарланы тизмеси тохташдырылгъанды, аланы тамамларгъа 86 миллион сом, ол санда Балыкъ черекни бойнунда суу ызланы къауумуну къурулушларына 40 миллион сом бёлюрге белгиленнгенди. Бюгюнлеге ол жаны бла ишле 22 миллион сом багъасы этилгендиле.

Докладда айтылгъанына кёре, бюджетден муниципальный къуралыулада жашагъанлагъа жумуш этерге, саулукъ сакълау учреждениялагъа, милицияны бёлюмлерине, жюк ташыугъа автотранспортну коммунальный техниканы сатып алыугъа субсидияла бёлюуню юсюнден келишимге тийишлиликде федеральный бюджетден 183 миллион сом жиберилликди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосу къабыл этген бегимге эм электрокюч, жылыу бла жалчытхан организациялада къышха хазырлыкъгъа багъа бичиу жаны бла болумгъа тийишлиликде, 2009 жылны биринчи октябрине хазырлыкъны актына эм паспортлагъа къол салынылыргъа керекди.Къысха айтханда, комиссияны, депутатла да къошулуп, КъМР-ни Парламентини къурулуш, жашау журт-коммунальный мюлк эм жылыу-энергетика комплекс жаны бла комитетини тышында бардырылгъан заседаниясында сёз этиллик ишлени, алагъа бёлюннген ахчаны толу хайырланыуну юслеринден баргъанды.

Докладдан сора КъМР-ни саулукъ сакълау министри Вадим Георгиевич Бицуев, Нальчик шахар округну администрациясыны башчысыны биринчи орунбасары Виктор Иванович Сорокин, Чегем эм Зольск муниципальный районланы администрацияларыны башчыларыны орунбасарлары Асламурза Ахмедханович Гукежев, Резуан Хажмусович Виндижев эм башхала сёлешгендиле, бойсуннган организациялада, предприятиялада, учреждениялада къышха хазырланыу жаны бла болумну юсюнден къысха билдириуле, комиссияны членлери эм депутатла берген соруулагъа жууапла этгендиле.

КъМР-ни Парламентини Къурулуш, жашау журт-коммунальный мюлк эм жылыу-энергетика комплекс жаны бла комитетини председатели Валерий Владиславович Гриневич да сёлешгенди, комиссияны жыйылыуунда билдириулени эсепге алыу бла къабыл этиллик бегимни проектин окъугъанды, къышха хазырланыу алгъадан тохташдырылгъан графикге тийишлиликде толтурула баргъанларына бюсюрегенин, ыразылыгъын билдиргенди.

А.Х.-М. Абрегов эм Уяналаны К.Х. кенгешни ахырында сёлешгенлеринде, кюз арты – къыш айлада чырмаусуз ишлерча болууну мадарларын жашауда бардырыугъа контрольлукъ этиу, болушуу жер-жерли власть органланы борчлары, министерствола эм ведомствола биргге келишиулю ишлерге керекдиле, жууаплылыкъ бир кишиден да кетерилмейди, дегендиле. Хазырланыу ишлеге бёлюннген финансланы заманында, толусунлай хайырланмай жарамазлыгъын эсгертгендиле. Жашау журт – коммунальный мюлкню реформалауну фондундан кёп фатарлы юйледе ремонт ишлени бардырыугъа бёлюннген ахчаны толусунлай, оюмлу къоратыуну мадарларыны юсюнден къайтарып айтхандыла.

Жыйылыуда сюзюлген вопросха тийишлиликде бегим къабыл этилгенди. Анга кёре жер - жерли администрацияла кюз арты – къыш кезиуге хазырланыу къалай баргъаныны юсюнден Промышленность, отлукъ – энергетика комплекс эм жашау журт-коммунальный мюлк министерствогъа хар айны 25-чи кюнюне дери билдирип турургъа, къоратылгъан энергоресурсла ючюн ахча жыйыуну тирилтирге, объектледе от тюшюу жаны къоркъуусузлукъну жалчытыргъа резерв отлукъ тийишлиси чакълы бир жыйылырын жалчытыргъа, аварияла жашау мекямладан адамланы жараулу юйлеге кёчюрюуню къайгъысын кёрюрге керекди. Аны бла бирге министерствону борчлары да тохташдырылгъандыла.

КЪАЙГЪЫРМАЗЛАНЫ Борис.

БАРАГУНОВ Муаед Мачраилович

Къабарты-Малкъарны жамауатына бушуу сынаргъа тюшгенди. Республиканы экономикасыны тюрлю-тюрлю бёлюмлеринде кёп жылланы ахшы ишлеп келген Муаед Мачраилович Барагунов 53 жылында ауруп замансыз ёлгенди.

М.М. Барагунов 1957 жылда 11-чи февральда Къабарты-Малкъарны Урван районуну Шитхала элинде туугъанды. 1979 жылда связьны Куйбышев электротехника институтун бошап, урунуу жолун Нальчикде связьны хайырланыучу-техника узелинде производство лабораторияны инженери болуп башлагъан эди.

Андан сора связьны Урван район узелинде тамата инженер болуп ишлегенди. 1994 жылдан а «Нарткъала» аш-азыкъ комбинатха башчылыкъ этгенди. 2002-2006 жыллада «Каббалкснабстекло» ОАО-ну генеральный директору эди. 1999-2006 жыллада КъМР-ни Урван районуну жер-жерли самоуправлениясыны Советини депутатына айырылгъанды. 2006 жылда августда Урван районну Нарткъала шахарыны администрациясыны башчысы болгъанды.

2007 жылдан башлап Муаед Барагунов КъМР-ни транспорт, связь эм жол мюлк министрини заместителини къуллугъуна салыннганды. Арт заманлада Муаед Мачраилович Къабарты-Малкъар Республиканы Къырал кереклеге заказланы орнатыу жаны бла къырал комитетини председателини заместители болуп ишлегенди.

Бийик профессионал билими, къураучу хунери болгъаны себепли М.М. Барагунов республиканы экономикасын айныугъа уллу къыйын салгъанды. Иш кёллюлюгю, таукеллиги, сабырлыгъы, халаллыгъы ючюн да биргесине ишлегенле, властьны толтуруучу органларыны башчылары, ол ишлеген жерледе аны таныгъанла барысы да анга уллу хурмет этгендиле, намыс-сый бергендиле.

Муаед Мачраилович Барагуновну жашауу къысха, алай бек сейирлик да, магъаналы да болгъанды. Ол кесини атын иги бла айтдыргъанды, ахшы ыз да къойгъанды. Аны жарыкъ сыфаты бизни эсибизде къаллыкъды.

Каноков А.Б., Чеченланы А.А., Ярин А.В., Жамборов В.С., Абрегов А.Х., Бозиев Н.М., Геляхланы А.С., Дышекова М.Р., Жанимов Р.М., Зумакъулланы Б.М., Каноков А.Х., Каноков С.З., Карамизов А.Б., Саенко Т.В., Сапог А.Л., Сохов М.И., Суншев А.А., Таов П.К., Тхазаплижев М.Т., Хагасов З.А., Шандиров О.Л., Уяналаны К.Х-М.

Эллилеге юлгю

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Топуракъны тынгылы жарашдырып, сайлаулу урлукъ салсанг, заранлы хансланы заманында кетерип, колорад къамажакъланы къурутуп турсанг, къыйынынг кереленип къайтады»,-дейме.

«Таукеллик таудан аудурур» деп бошдан айтыла болмаз. А. Виндижев башлагъан ишин тынгылы этмей, ахырына жетдирмей къоймайды. Алгъын колхоз фермала болуучу жерледе къалып тургъан мешхутну да, трактор бла келтирип, бахчасына къуяды.

Район администрацияны эл мюлк эм аш-азыкъ бёлюмюню таматасы Латиф Татарканов элли арендаторну юсюнден былай билдиргенди: «Ахмед Сармаковода угъай, битеу районда да аренда амал бла ишлеуге биринчилени санында кёчгенди. Сынауу, билими да болгъан адамды. Иш кёллюлюгю бла айырмалыды. Заманнга кёре мадар эте, эллилеге юлгю кёргюзтеди. Быйыл эки гектаргъа элита даражалы картоф урлукъ салгъанды да, жетишимли боллугъуна сёз жокъду».

Бизни корр.

Жангыдан башларгъа тюшсе эди...

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Жангы газетни къураугъа къатышханланы бирин да унутмагъанма, бюгюн-бюгече да ыспас этгенлей турама. «Кабардино-Балкарская правда» газетде ишлеп тургъан Валентина Белухина бла Римма Кроник ол заманда бизге бек уллу болушлукъ этген эдиле. «КБП»-ны энчи корреспонденти Алексей Рехвиашвили а, материалла жазгъаны бла къалмай, суратла да алдыра эди. Сурат корреспондентле Леонид Пузенко («Советская молодежьдан»), Иван Колесников («Адыгэ псалъэден»), Михаил Суанов да («КБП»-дан) билеклик этип тургъандыла. Алай бла журналистлени шуёхлукълары, биригиулюклери ишни юсюнде кёрюннгенди.

Бизни гитче коллективибиз (жазаргъа, корректор,дежурный болургъа да кесиме тюшгенди) биринчи номерни чыгъаргъанында бек къууаннганды, жюрек ыразылыкъларын тапханды. Ызы бла экинчи, ючюнчю, онунчу номерле да басмаланадыла, алгъынча, къыйналып, кёп зат жетишмей.

Артдаракълада редакциягъа секретарь-машинистка болуп Инна Рюмина, хар кимге да кёл этдире билген, сёзге да уста болгъан адам, келди. Ол асыры эслиден, чамчыдан, биз: «Инна Сергеевна айтханлай», - деп, аны терк-терк сагъыныучу эдик. Биринчи бухгалтерибиз а Людмила Маршенова, биринчи корректорубуз а Жаппуланы Людмила болдула. Аладан сора Байзуллаланы Али, Людмила Гущина, Людмила Вуева, Гуданалы Назир, Владимир Кудрин да корреспондентле, бёлюмлени таматалары болуп келдиле. Кесибизни сурат корреспондентибиз да болду.

«Горняцкая славаны» биринчи номерин чыгъарыу. Онгдан солгъа: КПСС-ни Тырнауyз шахар комитетини биринчи секретары Алексей Свириденко, газетни редактору Атталаны Жамал, аны заместители Наталья Черемисина.

Хар кюнден жангы адамла бла таныша эдик, шуёхларыбыз кёпден-кёп бола бара эдиле. Асламысында магъаданчыланы шахарында жашагъанланы къадарларын кёргюзтюрге кюрешгенбиз. «Тырнауyз бла тырнауузчула» деген рубрика ма алай бла жаратылгъанды. Бизни журналистлерибизни Тырнаyузну кесини, саулай Элбрус тийресини, аны адамларыны проблемаларыны юслеринден да зарисовкалары,очерклери республикалы газетледе да басмаланнгандыла. Вольфрам-молибден комбинатыны 40-жыллыгъына «Элбрус» китап басма аланы «Тырнауузчула ма аллайладыла» деген ат бла жыйымдыкъ этип чыгъаргъанды. Анга ал сёзню КПСС-ни Тырнауyз шахар комитетини экинчи секретары Х. Пхешхов, шахар Советни исполкомуну председатели Чофанланы Аубекир, комбинатны парткомуну секретары Альберт Коваль жазгъан эдиле. Ала газетни керти шуёхлары эдиле.

Алай газетни чыгъарыугъа, аны андан ары ишине да КПСС-ни Тырнауyз шахар комитетини биринчи секретары Алексей Свириденко, пропаганда эмда агитация бёлюмню таматасы Тёппеланы Шаухал артыкъда уллу къыйын салгъандыла. Ала эрттенликде, тюшде, ингирде болсун, кирип къалыр эдиле редакциягъа. Къалайсыз, не ишлейсиз, не жарсыугъуз барды деп, къоллары ндан келгенни этмей къоймаз эдиле.

Асыры кёкге кётюрюп махтаргъа, семиртип айтыргъа да сюймейме, алай ийнаныгъыз манга, республикада биринчи шахар газетни чыгъаргъанла жашауларында ол кезиуню бир заманда да унутурукъ тюйюлдюле, аны дайым да багъалы кёрлюкдюле. Бизни къадарларыбыз башха-башха къуралгъандыла. Алай бизге жангы газетни ачаргъа насып тюшгени бла ёхтемленирге боллукъбуз. Журналистге андан уллу насып жокъду.

Бу материалны башына жазгъан сёзлени къабыл кёрюп, Атталаны Жамал, Анатолий Сафронов, Евгений Юшковский, къысхасы, отуз жыл мындан алгъа «Горняцкая слава» газетни чыгъаргъанла барысы да къол саллыкъларына бир ишеклигим жокъду.

Н. ЧЕРЕМИСИНА.

Урлукъланы къайгъысы да кёрюледи

Шёндю сабанчыланы ишлерине къошула баргъан кезиудю. Биринчиден, къылкъылы мирзеулюклени тирликлерин жыйыу къаты кюреширую излей эсе, мал ашла хазырлауну къуралыулу бардырмай да жарарыкъ тюйюлдю. Аны бла бирге келир жылны бай тирлигини мурдорун салыуну, башхача айтханда, урлукъланы жетер чакълы мажарыуну къайгъысын да кёрюрге тюшюп турады.

Ол жаны бла хал къалай болгъаныны, не мадарла этилгенлерини юсюнден «Россельхозцентр» федеральный къырал учреждениялы бизни республикада филиалыны таматасы Станислав Блиев былай билдиргенди:

- Кюзлюк мирзеулюклени урлукълары 3000 гектарда ёсдюрюледиле да, ол сабанлада бай тирлик болургъа ушайды. Специалистле бу кюнледе урлукълукъ участкалада битимлени тинтиуню (апробацияны) бардырыугъа киришгендиле. Бийик качестволу урлукъла бла битеу республиканы жалчытырча онг боллугъуна ышанырчады.

Баш магъаналы битимледен бирине саналгъан нартюх ёсдюрюле тургъан бахчалада болум да къууанырчады. Аланы 43,2 минг гектарында заранлы хансла химияны болушлугъу бла къурутулгъандыла. Урлукълукъ нартюх участкала, былтырдан эсе 2000 гектаргъа кёбейтилип, 7000 гектаргъа жетдирилгендиле. Битимле иги айнып баргъанлары себепли ол жерледен 15 минг тонна бийик качестволу урлукъ алыныр деген умут барды. Ол кесибизде мюлклени урлукъла бла толусунлай жалчытыргъа, Россей Федерацияны башха субъектлерине да сатаргъа жетерикди.

Урлукълукъ чёплеу 400 гектарны алады. Ол участкалада бай тирлик берлик, аурyулагъа хорлатмаучу «Лакомка», «Донской крупноплодный» эм башха сортла себилгендиле. Чёплеу шёндюлеге тюз жерледе 6-8-шер чапыракъ этгенди, тау жерледе да иги чыкъгъанды, айнып тебирегенди. Ол бахчалада аурyула жайылгъанлары эсленмегенин энчи чертирге тийишлиди. Урлукъгъа деп жазлыкъ арпа себилген сабанлада болум да аман тюйюлдю.

- Северни аллында урлукъларына ол битимлени дарман салыугъа айырып эс бурулгъан эди, - дегенди Станислав Григорьевич билдириуюню ахырында. – Фитоэкспертиза 4,5 гектарда бардырылып, заранлы къурт-къумурсхалагъа къажау хайырланырыкъ дарманла анга кёре сайланнганлары файдалы болгъанды.

ТАТЛЫХАНЛАНЫ Борис.

ДЗЮДО

Къуру къайтмагъандыла

Тюркню Стамбул шахарында 26-чы - 29-чу июньда дзюдодан Дунияны кубогу болгъанды. Анга жыйырма къыралдан эки жюз бек кючлю спортчула къатышхандыла. Россейни жыйымдыкъ командасыны санында ол эришиуледе Къабарты-Малкъарны намысын Мурат Хабачиров, Роман Бекулов эм Самир Гучапшев къоруулагъандыла. Жашла эндиге дери да, республиканы даражасын россейли, халкъла аралы эришиуледе да къоруулап, жетишимле болдуруп тургъандыла. Бу жол да Стамбулдан къуру къайтмагъандыла.

Самир Гучапшев 90 килограмм ауурлукъда кюмюш майдалгъа тийишли болгъанды. Аны тренер Руслан Ким юйретеди. Роман Бекулов 66 килограмм ауурлукъда турнирде доммакъ майдал алгъанды. Аны тренери Дмитрий Ивановду.

КъМР-ни Спорт эм туризм министерствосуну пресс-службасы.

ЧАБЫШЫУ

Хорламгъа итиниулюк

Июнь айны кезиуюнде битеу Россейде чабышыуну олимпиада кюню бардырылгъанды. Быйыл ол кюн Къабарты-Малкъарда биринчи кере белгиленнгенди. Айны ахыр кюнюнде чабышыудан эришиулени Чегем районда да болгъандыла. Алагъа битеу элледен бир мингнге жууукъ адам къатышханды.

Эришиуню къууанчлы халда районну администрациясыны башчысыны орунбасары Хасанш Одижев, Жаш тёлюню ишлери эм спорт жаны бла комитетини таматасы Хызыр Беканов, КъМР-ни спорт эм туризм министерствосуну бёлюмюню таматасы Аналаны Аслан ачхандыла. Ала, чабышыуну олимпиада кюню бла алгъышлай, сабийле спорт бла кюреширлерин, саулукълу болурларын сюйгенлерин билдиргендиле.

Чабышханланы хорламгъа итиниулюклерин эслемей къойгъан къыйын эди. Болсада биринчи жерлеге уа яникойчу къызчыкъ Гелястанланы Лейля, Экинчи Чегемден Къумукъланы Карина, лячинкъаячы Мухамед Бейтуганов, Нартандан Иван Панов эм Чегем шахардан Резуан Нагоев чыкъгъандыла. Ала барысы да КъМР-ни Спорт эм туризм жаны бла министерствосуну грамоталары бла эм майдалла бла саугъаланнгандыла.

ОСМАНЛАНЫ Айшат.

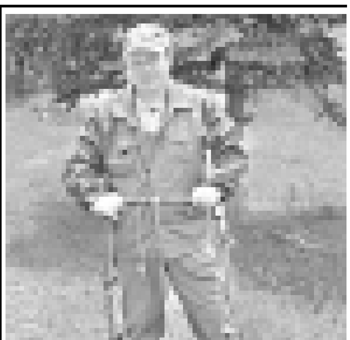

Тырнауузну тап халда тутуугъа аслам эс бурулады. Бютюнда бег а шахарны ара орамына уллу кюч салынады. Чернышев Александр (суратда) газонланы кырдыкларын чалады.

Суратны Мамайланы Алий алгъанды.

Паркда терекле нек къуруп барадыла?

Нальчикни культура паркында къайгъы этдирген бир шартха шахарчыла эки жыл мындан алгъа эс буруп тебирегендиле. Кёп жылланы сюелген алауган терекле да, артда салыннганлары да къуруп башлагъанлары кёплени жарсытады. Ол болумну юсюнден асламлы информация органла бир ненча кере билдиргенлеринден сора тюрлю-тюрлю хапарла кенг жайылып тебирегендиле. Ол зат адамланы къайгъылы этгени сейир тюйюл эди: парк не заманда да шахарчыланы, къонакъланы да бек сюйген жерлери болгъанды, алайлай да къалады.

Ара шахарыбызны жашил байлыгъы къуруй тебирегенине кенгден къарап, бир мадар да этмей турургъа жарамайды. Озгъан жылны жайында жарсыулу иш бир халда кюч ала баргъаны ачыкъ болгъанында, КъМР-ни Президенти Арсен Каноковну буюруу бла паркда терекле не халда болгъанларын тинтирге деп эксперт комиссия къуралгъан эди. Аны къаууму на Къабарты-Малкъар къырал университетни илму къуллукъчулары, «Горзеленхоз» трестни специалистлери, битимлени къоруулау жаны бла организациялада эм жаш натуралистлени станцияларында ишлегенле, шахарны коммунальный мюлкюнде тийирелени жашиллендириу бла кюрешгенле кирген эдиле.

Тинтиу ишле къалай бошалгъанларыны, болумну игилендириуню мадарларыны юслеринден «Горзеленхозну» таматасыны орунбасары Марина Казанчева былай билдиргенди:

- Экспертле паркда терекле къуруп баргъанларыны бир ненча сылтауун ачыкълагъандыла. Бек алгъа айтырыгъым, 2007-2008 жылда къышда, къар аз жауyп, уллу сууукъла болуп тургъандыла, экинчи жылны жайында уа къургъакълыкъ къысханды. Паркны тымлы топурагъы жукъа, аны тюбю уа зыгъыр болгъаны себепли мылылыкъ хазна тохтамай, тереннге кетип къалады. Кёп жылланы терекле тюбюнде кырдык чалынып, тюшген чапыракъла жыйылып, кетерилип тургъандыла. Белгилисича, къалын кырдык мылылыкъ сакъланырына себеплик этеди, чапыракъла уа терек тамырланы бузлаудан сакълайдыла. Аны себепли быйылдан башлап чапыракъланы кетериуню да тохтатып, къалын кырдык ёсерин жалчытыуну къайгъысын кёрюрге деген оноу этилгенди. Паркда ёсген битимлени къаyумун сакълар мурат бла газ бла ишлеген косилкала бла аллеяланы жанларында кырдыкны жаланда 5 метр кенгликде чалыргъа деп тохташдырылгъанды. Къалгъан жерледе уа битимлени урлукълары тюшгенден сора къол чалгъыла бла чалынырыкъдыла.

Жарсыугъа, хауа болумлада тюрлениуле, сууукъла да паркдагъы терекледе кеслерини ызларын къоядыла. Къарт терекле, юлгюге 1850 эм 1923 жыллада салыннганлары, алагъа чыдаялмагъандыла. Аллай терекле заман ётгени сайын ариулукъларын тас эте барадыла, алада тюрлю-тюрлю аурyула жыйыладыла. Ала уа жангы салыннган тереклеге жугъаргъа къоркъуу тудурадыла. Былтырны жай айларында заранлы къурт-къумурсхала кезиуден-кезиуге бек кёп жайылгъанлары да хата келтирир ючюн къоймагъанды. Чапыракъларны къурутулгъанлары бла чекленип къалмай, ол заманда жёге (липа) тереклени жангы бутакъларын окъуна къурт ашагъанды, ала къуруп къалгъандыла. Инфекцияны жайылыууна, бирбирледе иш этип окъуна, тереклеге жара салыныучусу да «болушханды». Бир къауумла, къолгъа бичакъ алып, терекледе кеслерини атларын жазаргъа угъай демейдиле, ол ариулукъ ёлюрге боллугъуну сагъышын этмейдиле. Агъачдан тюрлю-тюрлю сувенирле ишлегенлени араларында паркда тереклени кесерге угъай демеучюле болгъанлары да жарсытады.

Шёндюледе этиле тургъан мадарла паркда болумну игилендириуню биринчи атламларыдыла. Ол иш кёп заман излеригине сёз жокъду, аллай къайгъырыулукъ жылла бла бардырылыргъа керекди. Юлгюге рыцарьланы кезиулеринден башлап, кеслерини шарайыпсыз, бек ариу парклары бла ёхтемленнген ингилизлиле жараулу парк этер ючюн, 100 жыл керекди, дейдиле. Аны бла байламлы паркладa жумушланы, илмуну жетишимлерин, алчы сынауну хайырланып, тынгылы усталыкълары болгъан адамла тамамларгъа керекдиле.

Аны бла байламлы, паркны дирекциясын къураyну планы жарашдырылгъанды. Анда ишлегенлени санында дендрологла, энтомологла, фитопатологла, экологла болмай жарарыкъ тюйюлдю. Огъары айтылгъан проблеманы кетериуге уллу эс бурулгъаны шахар паркда болум игиленирикди, ол кёп тёлюлени кесини ариулугъу бла къууандырып турлукъду деген ышаныулукъ туудурады.

Лилия ДЗАМИХОВА.